

ΟΜΙΛΙΑ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

Στην Εκδήλωση του ΣΕΒ στο πλαίσιο
του Έτους Ανταγωνιστικότητας 2005:
«Για αποτελεσματικότερη Νομοθεσία και Ρυθμίσεις
Επιπτώσεις στην Ανταγωνιστικότητα και στο Κόστος»

**‘Ποιότητα νομοθεσίας, κοινωνική συναίνεση
και ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας’**

ΠΕΜΠΤΗ 16 ΙΟΥΝΙΟΥ 2005

Ι. Επιτρέψτε μου να αρχίσω με μια εισαγωγική παρατήρηση για τον βασικό ρόλο του κράτους καθώς αυτό το ζήτημα βρίσκεται ουσιαστικά στον πυρήνα της συζήτησης μας. Δεν πρέπει να εκλαμβάνεται το κράτος ως μηχανισμός και μάλιστα κακής ποιότητας. Πρέπει να εκλαμβάνεται ως η μεγάλη θεσμική, πολιτική και κοινωνική σχέση. Υπό την έννοια αυτή το κράτος- και στην έννοια του κράτους περιλαμβάνεται και η Ευρωπαϊκή Ένωση στο σύνολό της (που δεν είναι τίποτα άλλο παρά η ίδια η λειτουργία του κράτους σε πανευρωπαϊκό επίπεδο) κρίνεται ως προς την ποιότητα και την αποτελεσματικότητά του, τώρα πια, με βάση ένα εντέλει κριτήριο: **Την ικανότητα αποτελεσματικής και έγκαιρης διαχείρισης κρίσεων**. Έτσι ορίζεται στην εποχή μας η κυριαρχία και άρα έτσι αξιολογείται η λειτουργία του κράτους. Όταν δε λέω κρίσεις, δεν εννοώ αναγκαστικά κρίσεις μεγάλες, κρίσεις δηλαδή εξωτερικής ασφάλειας, ασφάλειας των συνόρων. Αλλά κρίσεις κάθε είδους: μικρές ή μεγάλες: διατροφικές, οικονομικές, ενεργειακές κλπ.

Αυτό σημαίνει, κατά τη γνώμη μου, και θέλω να το έχω τονίσει εισαγωγικά, ότι κάθε στοιχείο απορύθμισης δεν είναι αυτόματα και αυτοδίκαια καλό και αποτελεσματικό, για την οικονομία, την αγορά, την κοινωνία, τον πολίτη, άρα και τον επιχειρηματία. Κάθε άλλο. Γιατί η απορύθμιση δεν οδηγεί αναγκαστικά ούτε στην αυτορύθμιση της αγοράς ούτε σε μια συμφωνημένη κοινωνική ρύθμιση, που δεν είναι ετερόνομη, αλλά προκύπτει μέσα από συλλογική διαπραγμάτευση όλων των επιπέδων. Μπορεί να οδηγήσει εντέλει σε μια επικίνδυνη, ας το πούμε έτσι, μεταφορά αρμοδιότητας από το νομοθέτη που θεσπίζει κανόνες με μια διαφανή διαδικασία, εντέλει στο δικαστή. Ο οποίος μπορεί να αποφασίζει κατά το δοκούν, με εναλλασσόμενο και αδιαφανή τρόπο. Δεν πρέπει συνεπώς να θεωρούμε ως αυτόχρημα θετική τη μεταφορά ποσοτήτων εξουσίας από το δημοκρατικά νομιμοποιημένο νομοθέτη, στο δικαιοκρατικά νομιμοποιημένο δικαστή, ο οποίος όμως είναι, από ένα σημείο και μετά, ανεξέλεγκτος.

II. Μετά από αυτές τις εισαγωγικές παρατηρήσεις, πρέπει να σας πω, ότι κι εμείς είχαμε επί των ημερών της κυβέρνησής μας οργανώσει με πολύ μεγάλη επιμέλεια τα πράγματα, έτσι ώστε να προκύψει ένας νόμος για την ποιότητα της νομοθετικής λειτουργίας, με βάση τις συστάσεις του ΟΟΣΑ και τις τάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Είχε συγκροτηθεί μια ειδική νομοπαρασκευαστική επιτροπή υπό την προεδρία του νυν Αντιπροέδρου του ΣτΕ του κ. Μιχάλη Βροντάκη, που είχε καταλήξει στην κατάρτιση ενός προσχεδίου νόμου, το οποίο δεν πρόλαβε να εισαχθεί στη Βουλή.

Πρέπει βέβαια να γνωρίζουμε ότι όταν ένας νόμος ρυθμίζει τη διαδικασία παραγωγής μελλοντικών νόμων, υπόκειται σε τροποποιήσεις από τους μελλοντικούς αυτούς νόμους. Επίσης ένας τέτοιος νόμος δεν μπορεί να επιβληθεί στο Σύνταγμα, στον Κανονισμό της Βουλής και στο Κοινοτικό Δίκαιο.

III. Αφού τα διευκρινίσαμε αυτά, έρχομαι στην ουσία του θέματος που δεν είναι τίποτα άλλο, κατά βάθος, από **το φαινόμενο του νομοθετικού πληθωρισμού και τα αίτιά του**. Τα αίτια του φαινομένου του νομοθετικού πληθωρισμού, είναι κατά τη γνώμη μου εννέα.

Πρώτον, η αδράνεια και η κεκτημένη ταχύτητα: η πολυνομία παράγει πολυνομία.

Δεύτερον, η αδυναμία υπεύθυνης δράσης της διοίκησης. Η διοίκηση αδυνατεί ή δε θέλει να λάβει αποφάσεις, στο δικό της επίπεδο, με έκδοση διοικητικών πράξεων, γιατί έχει πλήρη αίσθηση της ευθύνης της. Της επικοινωνιακής και κοινωνικής της ευθύνης, γιατί εκτίθεται επικοινωνιακά πολύ εύκολα, κυρίως όμως έχει συνείδηση της ποινικής της ευθύνης. Πάρτε το παράδειγμα των διαγωνισμών για την ανάθεση κρατικών προμηθειών και δημοσίων έργων. Αν προκύψει αντιδικία μεταξύ επιχειρηματικών συμφερόντων, αυτή δεν εξελίσσεται μόνο στα διοικητικά ή στα πολιτικά δικαστήρια ή ενώπιον των κοινοτικών οργάνων, αλλά είναι πάρα πολύ συχνά και ποινικού χαρακτήρα. Άρα γιατί να αναλάβει ευθύνες το διοικητικό όργανο, μονοπρόσωπο ή συλλογικό; Χαρακτηριστικό παράδειγμα η νομοθετική κύρωση των μεγάλων συμβάσεων. Μόνο έτσι εξηγείται το γεγονός ότι κάθε μεγάλη σύμβαση για δημόσιο έργο, γίνεται νόμος του κράτους.

Τρίτη αιτία, η μεγάλη δυσχέρεια άσκησης της κανονιστικής αρμοδιότητας. Αντί να εκδώσουμε ένα Προεδρικό Διάταγμα, προτιμούμε να ψηφίσουμε ένα νέο νόμο, γιατί είναι πάρα πολύ στενή η πύλη του ελέγχου που ασκεί το ΣτΕ, μέσω της επεξεργασίας των σχεδίων των κανονιστικών διαταγμάτων.

Τέταρτη αιτία, η κρισιμότερη, οι πιέσεις των φορέων που ζητούν για λόγους δικής τους ασφάλειας δικαίου, νόμο ψηφισμένο από τη Βουλή και συμφωνημένο από τα κόμματα ή έστω από την πλειοψηφία.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα οι πιέσεις του επιχειρηματικού κόσμου για τις κατά καιρούς ρυθμίσεις φορολογικών ή ασφαλιστικών υποχρεώσεων και οι ρυθμίσεις για τα αναπτυξιακά κίνητρα. Άλλο παράδειγμα είναι οι ρυθμίσεις πολεοδομικού ή περιβαλλοντικού χαρακτήρα που πολλές φορές είναι αναγκαίες για να γίνει μια μεγάλη επένδυση.

Πέμπτη αιτία, οι πιέσεις που ασκεί η νομολογία. Όταν η νομολογία κάνει στροφές και μεταβάλλει ουσιαστικά τα κανονιστικά δεδομένα, βεβαίως και πρέπει να παρέμβει ο νόμος να «συνομιλήσει» με το δικαστή, γιατί διαφορετικά δεν μπορεί να γίνει απολύτως τίποτα. Και αυτό το ζούμε με σωρεία αποφάσεων, κυρίως του ΣΤΕ.

Η έκτη αιτία είναι οι συνταγματικές προβλέψεις. Το Σύνταγμα κάθε χώρας προβλέπει την έκδοση εκτελεστικών νόμων για πολλά θέματα.

Η έβδομη αιτία είναι οι πολλές κοινοτικές μας υποχρεώσεις. Έχουμε υποχρέωση συμμόρφωσης στο Κοινοτικό Δίκαιο και μεταφοράς των οδηγιών. Υπάρχει ένας νομοθετικός πληθωρισμός σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οποίος εισάγεται στο εσωτερικό των κρατών – μελών.

Όγδοη αιτία, οι διεθνείς υποχρεώσεις. Υπάρχει σωρεία διεθνών συμβάσεων της χώρας. Το γεγονός ότι πολλοί από τους περίπου 110 κατ' έτος νόμους, είναι νόμοι κυρωτικοί διεθνών συμβάσεων, δεν σημαίνει ότι οι νόμοι αυτοί είναι αδιάφοροι. Πολλοί από αυτούς έχουν τεράστιο κανονιστικό περιεχόμενο, διαθέτουν δε σχετικά αυξημένη τυπική ισχύ, υπερισχύουν των συνήθων τυπικών νόμων και μπορούν να ρυθμίζουν θέματα πολύ μεγάλου ενδιαφέροντος: από την πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία, (π.χ. κατοχύρωση δικαιωμάτων επί του λογισμικού), μέχρι τις επιπτώσεις στο περιβάλλον και άρα στον τρόπο κατάρτισης των μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων και στην αδειοδότηση δημοσίων και ιδιωτικών έργων. Άρα μια κύρωση που μπορεί να περνάει σχεδόν αδιάφορα από τη Βουλή, χωρίς ο Έλληνας νομοθέτης να έχει δικαιώματα μεταβολής του ουσιαστικού περιεχομένου της σύμβασης, μπορεί να είναι καταλυτική για την αναπτυξιακή διαδικασία. Η Συνθήκη Ραμσάρ π.χ. κυρώθηκε «αβρόχοις ποσίοι». Εν τούτοις επηρεάζει την πολιτική γης και την κατάρτιση του χωροταξικού σχεδίου της χώρας, κατά τρόπο καταλυτικό. Το πρόγραμμα NATURA ανήκει στο soft law, δεν είναι καν κανόνας δικαίου. Είναι στο μεταίχμιο μεταξύ κατευθυντήριας γραμμής και διακήρυξης. Εν τούτοις επηρεάζει καθοριστικά την πολιτική γης, που είναι ο πιο σημαντικός παράγοντας ενδογενούς ανάπτυξης, μαζί με τους ανθρώπους. Έχουμε γη και διανοητικό κεφάλαιο, ως αυτόχθονες πόρους ανάπτυξης.

Και βέβαια ένατη αιτία, πολύ σημαντική, είναι η «κάθετη» οργάνωση της κυβέρνησης και της δημόσιας διοίκησης, δηλαδή η «φεουδαρχική» αντίληψη των υπουργείων, που αδυνατούν να λειτουργήσουν οριζόντια και συνεργατικά. Αυτό σημαίνει ότι το κάθε υπουργείο παράγει τους «νόμους του» και εκτελεί τους «νόμους του», ενώ τα προβλήματα της σύγχρονης πολιτείας, κοινωνίας και οικονομίας, είναι από τη φύση τους οριζόντια. Και εμείς κάναμε μεγάλη προσπάθεια οριζόντιας προσέγγισης των θεμάτων, στο κορυφαίο επίτευγμα των τελευταίων ετών, που είναι η ολυμπιακή προετοιμασία. Επειδή είχα την τύχη να χειριστώ την οριζόντια αρμοδιότητα του συντονισμού της ολυμπιακής προετοιμασίας, ξέρω πώς το μοντέλο αυτό πέτυχε και είναι κρίμα που δεν εφαρμόζεται για άλλα θέματα, όπως είναι, για παράδειγμα, η προώθηση μεγάλων επενδύσεων η δημόσια υγεία και κυρίως η απασχόληση, που είναι το κρισιμότερο ζήτημα.

Ο νομοθετικός πληθωρισμός οδηγεί σε **κρίση και έκπτωση του νόμου**. Η έκπτωση του νόμου επιβάλλει την **αναγωγή στο Σύνταγμα ή στο Κοινοτικό Δίκαιο απευθείας**. Η συχνή αναγωγή στο Σύνταγμα

οδηγεί όμως σε έκπτωση του Συντάγματος, με αποτέλεσμα να θεωρούμε ότι μπορούμε να τα αλλάζουμε όλα εύκολα και γινόμαστε ένα είδος ασύντακτης χώρας, λόγω ελευθεριότητας στις συνταγματικές σχέσεις.

Και βέβαια αυτό θίγει τον πυρήνα του προβλήματος, και μη σας τρομάξει η λέξη: **τη σύγχρονη αντίληψη περί κρατικού προστατευτισμού της οικονομίας**, όχι σε εθνικό επίπεδο όπως παλιά, αλλά σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μάλλον ούτε καν Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά σε επίπεδο δυτικής οικονομίας σε σχέση με τις πιέσεις που αυτή υφίσταται στο πεδίο πλέον του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου από την Κίνα και από την Ινδία. Δεν αναφέρομαι μόνον στα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, αναφέρομαι σε βιομηχανικά προϊόντα και σε προϊόντα διανοητικής έντασης, γιατί δεν υπάρχει μόνο ο φθηνός Κινέζος κλωστοϋφαντουργός, αλλά θα προκύψει και ο Κινέζος Αρμάνι σε λίγο, ο οποίος βεβαίως θα κατακλύσει τη δυτική αγορά με άλλες αξιώσεις τιμής και ποιότητας.

IV. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να είμαστε πάρα πολύ προσεκτικοί, στο πώς καταστρώνουμε τα **κριτήρια ποιοτικού ελέγχου της νομοθεσίας**. Κατ' αρχάς έλεγχος της νομοθεσίας ασκείται κατά το Σύνταγμα και τον Κανονισμό της Βουλής, με τους γνωστούς τρόπους : Ασκείται έλεγχος σε πολλά επίπεδα, αυτός είναι όμως τυπικός. Ένας έλεγχος παραδοσιακά νομικός και δημοσιονομικός, ο οποίος αναγκαστικά πρέπει να ενσωματωθεί στον κατάλογο των κριτηρίων και στον πίνακα των διαδικασιών ποιοτικού ελέγχου. Πρέπει όμως να προσθέσουμε και πολλά άλλα, νεωτερικότερα, κριτήρια.

Εγώ, με βάση τα όσα προβλέπουν ο ΟΟΣΑ και η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα όσα έχουν μελετήσει οι δύο νομοπαρασκευαστικές επιτροπές, που λειτούργησαν επί ΠΑΣΟΚ και επί Νέας Δημοκρατίας, **καταρτίζω έναν πίνακα δεκατεσσάρων κριτηρίων και διαδικασιών:**

Πρώτον, ποιοτικός έλεγχος σημαίνει **έλεγχος συνταγματικότητας**. Διότι αν αυτά που κάνουμε προσκρούσουν στο ΣΤΕ ή στο Ελεγκτικό Συνέδριο ή στον Άρειο Πάγο ή στο Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο, δεν κάναμε τίποτα. Αυτός ο έλεγχος ασκείται για πολλά νομοσχέδια και προληπτικά από το Ελεγκτικό Συνέδριο (για τις συντάξεις του δημοσίου), από το Επιστημονικό Συμβούλιο της Βουλής και για τα κανονιστικά διατάγματα από το ΣΤΕ.

Δεύτερον, **έλεγχος κοινοτικότητας**. Αλλιώς προσκρούουμε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ο «βασικός μέτοχος». Ποιος ήταν ο έλεγχος ποιότητας, αναπτυξιακών επιπτώσεων και κοινοτικότητας του νόμου αυτού; Χαρακτηριστικό παράδειγμα νόμου θνησιγενούς στην προκειμένη περίπτωση.

Τρίτον, **νομοτεχνική επάρκεια, σαφήνεια, κωδικοποίηση και διαφάνεια**. Κάτι που ελέγχεται από το Ελεγκτικό Συνέδριο (συνταξιοδοτικά νομοσχέδια), από το ΣΤΕ (για τα κανονιστικά διατάγματα) και από την Κεντρική Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή ούτως ή άλλως.

Τέταρτο κριτήριο, **η δημοσιονομική κάλυψη και η φορολογική επιβάρυνση**. Από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους και με την Ειδική

Έκθεση των αρμόδιων υπουργών, κατά το άρθρο 75, παράγραφος 3 του Συντάγματος, ελέγχεται μόνο η δημοσιονομική κάλυψη και δεν ελέγχεται η φορολογική επιβάρυνση. Δηλαδή η μεταφορά πόρων από την ιδιωτική οικονομία στον κρατικό προϋπολογισμό. Θυμίζω ότι οι εκθέσεις του Γενικού Λογιστηρίου και των αρμοδίων υπουργών, είναι εκθέσεις στενά δημοσιονομικές και όχι οικονομικές.

Πέμπτος έλεγχος είναι η **αναπτυξιακή συμβολή**. Βεβαίως και πρέπει να έχουμε μια έκθεση, η οποία να λέει, ποια είναι η επίδραση στο ΑΕΠ π.χ. ή τι στοιχεία καινοτομικότητας υπάρχουν.

Έκτο κριτήριο είναι η απασχόληση. Οι επιπτώσεις στην απασχόληση. Μόνο έτσι μπορούμε να ανταποκριθούμε στη λογική της Λισσαβόνας, ελέγχοντας όχι μόνο την αναπτυξιακή επίπτωση, αλλά και την επίπτωση, στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας υψηλής ποιότητας και, ει δυνατόν, πλήρους απασχόλησης.

Έβδομο, ισότητα των φύλων, που είναι και συνταγματική υποχρέωση και υποχρέωση από τη στρατηγική της Λισσαβόνας.

Όγδοο, μεταχείριση των ατόμων με αναπηρία, δηλαδή προσβασιμότητα και ίσα δικαιώματα. Επίσης προκύπτουν όλα αυτά, ως αναγκαστικά καθώς είναι στοιχεία της συνταγματικότητας κάθε ρύθμισης.

Ένατο κριτήριο, επίσης αναπτυξιακό και συνταγματικό ταυτόχρονα είναι οι **περιβαλλοντικές επιπτώσεις**. Αν δεν έχει ο νομοθέτης περιβαλλοντική πολιτική, πολιτική γης, πολεοδομική πολιτική, τότε την πολιτική την ασκεί ο δικαστής. Επειδή όμως ο δικαστής δεν έχει ούτε ολική αντίληψη, ούτε σχεδιαστική ικανότητα και επειδή ο έλεγχος του είναι αποσπασματικός, είναι παρεμπίπτων ως έλεγχος της συνταγματικότητας, αντιλαμβάνεστε ότι παράγονται αντιφάσεις και αδιέξοδα, τα οποία ζούμε σε ζητήματα όπως π.χ. οι οχληρές δραστηριότητες στο λεκανοπέδιο Αττικής ή οπουδήποτε αλλού. Δε θέλω να πω εδώ αναλυτικά την άποψή μου για το νέο νόμο για τα ολυμπιακά ακίνητα. Θα σας πω μόνο (και το διατυπώνω αξιωματικά, αλλά αν προβληθεί αντίρρηση μπορώ να το τεκμηριώσω εις βάθος), ότι ο νόμος αυτός δεν πρόκειται να ισχύσει. Και δεν πρόκειται να ισχύσει, γιατί δε συνοδεύεται από τις αναγκαίες μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων, ενώ αλλάζει τις χρήσεις-γης και μετατρέπει προσωρινές κατασκευές σε μόνιμες λειτουργίες. Με βάση τη νομολογία του ΣτΕ για την ολυμπιακή νομοθεσία θα προκύψουν τεράστια προβλήματα εφαρμογής των ρυθμίσεων, επειδή δεν έγιναν αυτά που έπρεπε να γίνουν διαδικαστικά και μελετητικά, ώστε να ενσωματωθούν στην αιτιολογική έκθεση αυτού του νομοσχεδίου. Άρα περιττεύει να πούμε οτιδήποτε άλλο. Δεν θα σας πω δηλαδή για το πώς οργανώθηκε η σχέση δημόσιου και ιδιωτικού τομέα στην κατασκευή των ολυμπιακών έργων, γιατί επιδιώχθηκε η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στη μεγάλη αυτή δαπάνη, στην άμεση επένδυση, προκειμένου να προκύψουν αυτές οι υποδομές, αλλά δεν υπήρξε ανταπόκριση, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων στα ολυμπιακά χωριά.

Δέκατο κριτήριο, ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη και μέριμνα για τις νησιωτικές και ορεινές περιοχές, που είναι και συνταγματική, αλλά και κοινοτική υποχρέωση ως στοιχείο της στρατηγικής της Λισσαβόνας.

Ενδέκατο, η αντι-γραφειοκρατική αντίληψη, που είναι μια αναγκαία προσέγγιση από πλευράς διοικητικής επιστήμης, σε συνδυασμό με το **δωδέκατο κριτήριο**, που είναι και αυτό τεχνικό: **η νομοθετική οικονομία**: Αν χρειάζεται όχι το κανονιστικό περιεχόμενο, αλλά μία νέα νομοθετική διατύπωση, γιατί η κανονιστική ρύθμιση μπορεί να προκύπτει ερμηνευτικά.

Το **δέκατο τρίτο** σημείο είναι η **ύπαρξη διαβούλευσης**, όχι μόνο για τη διαμόρφωση συναίνεσης, αλλά και γιατί για πολλά κρίσιμα νομοθετήματα αυτό είναι όρος της συνταγματικότητας. Ακόμα και αν ρυθμίζεις όχι με κανονιστική πράξη, αλλά με νόμο ζητήματα πολεοδομικών ρυθμίσεων και περιβάλλοντος, πρέπει να έχεις ακολουθήσει μια οιονεί διοικητική διαδικασία, ανάρτησης, διαβούλευσης, συζήτησης με τις τοπικές κοινωνίες, αλλιώς πάσχει από αντισυνταγματικότητα και ο νόμος που ψηφίζει η Βουλή.

Δέκατο τέταρτο και τελευταίο κριτήριο: πρέπει να εγκαθιδρυθεί **ο περιοδικός έλεγχος της ισχύουσας νομοθεσίας**. Δηλαδή η περιοδική εκκαθάριση του νομοθετικού αποθέματος, γιατί μπορεί να έχουμε πολλούς ξεχασμένους, ανεφάρμοστους και περιττούς νόμους.

V. Όλα αυτά υπακούουν και σε μια σειρά από άλλους καταναγκασμούς, ένας από τους οποίους και τελειώνω με αυτό, είναι **ο σεβασμός της συλλογικής αυτονομίας**.

Όπου υπάρχει κατοχυρωμένη συλλογική αυτονομία και υποχρέωση συλλογικής διαπραγμάτευσης, η δυνατότητα παρέμβασης του νόμου είναι πάρα πολύ περιορισμένη. Μπορούμε πράγματι να κάνουμε μια μεγάλη άσκηση κοινωνικής ευθύνης και αναπτυξιακής προοπτικής, αφαιρώντας ύλη από την αρμοδιότητα του νομοθέτη και της διοίκησης και μεταφέροντας την ευθύνη για τα ζητήματα αυτά, στο πεδίο της συμφωνημένης δράσης των κοινωνικών εταίρων. Αναρωτιέμαι: είμαστε ώριμοι ως κοινωνία, να συμφωνήσουμε στην ανάγκη κατάρτισης **μιας εθνικής κοινωνικής αναπτυξιακής συμφωνίας η οποία να θέτει όλα τα θέματα**; Να θέτει π.χ. όλα τα θέματα που επιχειρεί να θέσει η Κυβέρνηση, σε σχέση με το ασφαλιστικό και τις εργασιακές σχέσεις, στον ευρύτερο δημόσιο και κατά βάθος στον ιδιωτικό τομέα.

Αλλά μια εθνική κοινωνική αναπτυξιακή συμφωνία, σημαίνει ότι κάθε εταίρος προσέρχεται με αιτήματα, αλλά και με αντιπαροχές. Αντιπαροχές σε σχέση με τη συμβολή στην αύξηση του ΑΕΠ, σε σχέση με άμεσες επενδύσεις, σε σχέση με τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, σε σχέση με τον εκσυγχρονισμό του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού, σε σχέση με τη συμμετοχή των εργαζομένων στην κερδοφορία.

Υπάρχει μια σειρά από ζητήματα, τα οποία θα μπορούσαν πράγματι να μεταφερθούν από την ύλη του νομοθέτη, ο οποίος συνήθως δέχεται τα βέλη όλα της κριτικής, στην ύλη των κοινωνικών εταίρων. Όχι όμως με μια κορπορατίστικη αντίληψη, (γιατί ο νεοκορπορατισμός, δεν είναι το μέλλον του σύγχρονου κράτους και της σύγχρονης μεταβιομηχανικής κοινωνίας και οικονομίας), αλλά με μία διάθεση κοινωνικής συναίνεσης και κοινωνικής συμφωνίας.

Μπορούμε να συνάψουμε αυτή την εθνική κοινωνική αναπτυξιακή συμφωνία και να διασφαλίσουμε την ποιότητα των ρυθμίσεων, μια που οι ρυθμίσεις θα είναι αντικείμενο της ίδιας της συμφωνίας και όχι κάποιου γραφειοκράτη ο οποίος θα έρθει να διατυπώσει νομοτεχνικά την κρίσιμη διάταξη ; Αφήνω να αιωρείται το ερώτημα.-